

Rita Kalnejais

ESIMENE ARMASTUS ON REVOLUTSIOON

(First Love is the Revolution)

Lavastaja **Margo Teder** *(VAT Teater)*

Tõlkija **Lauri Saaber**

Kunstnik **Illimar Vihmar**

Muusikaline kujundaja **Madis Muul**

Valguskujundaja **Märt Sell**

BASTI – **Rainer Elhi**

RDEČA – **Jaune Kimmel**

SIMON, GREGOR MUTT – **Margus Grosnõi**

KOŠENILL, BAILEY KANA – **Tiina Mälberg**

ROKA, ROVIS – **Märten Matsu**

GUSTINA, GEMMA, QUENTIN KANA – **Loviise Kapper** *(külalisena)*

Etenduse juht **Katrin Kalamets**

Esiendus 15. veebruaril 2024 Rakvere Teatri väikeses majas

INTERVJUUST AUTORIGA

Rita Kalnejais on austraalia päritolu näitekirjanik ja stsenaarist, kes elab ja töötab Londonis, kuhu ta kutsuti 2014. aastal Soho Teatri dramaturgiks pärast mitut kodumaal edukaks osutunud näidendit. Just nimelt teistsugusesse kultuurikeskkonda kolimine andiski tōuke „Esimene armastus on revolutsioon“ kirjutamiseks, mis esietendus Londonis 2015. aastal.

Järgnevad väljavõtted pärinevad intervjuust, mille Kalnejais andis väljaandele Time Out Sydney novembris 2019, „Esimese armastuse...“ Austraalia esietenduse puhul.

Minu näidend räägib ühe poisi ja rebasetüdruku armumisest, kes omamoodi radikaliseerivad teineteist. Kirjutades näis mulle, et ma ei oska õigesti luua just inimtegelasi. Mul oli mõningaid raskusi Inglismaal kohanemise ja briti inglise keele rütmidega. Aga loomade kujutamine mõjus mulle vabastavalt. Pealegi paelusid rebased mind – need metsloomad kolasid mööda tsiviliseeritud Londonit, kõndisid ringi õhtu- ja hommikuhämaruses, käisid vahel inimestel kannul. Tuli ette rebaste kōpajälgi autode katusel ja kapotil. Rebased on punk, muidugi kirjutasin neist! Ja ma ei pea seda tühjaks vigurdamiseks. Tegelaskujusid luues võtan neid kõiki võrdse tõsidusega, olgu neil siis kirbud ja kärntōbi või alkoholiprobleemid ja ärevushäire.

Arvan, et teater peab rääkima sellest, mis toimub paigas, kus teatrit tehakse, ja kõnelema publikuga millestki, mis on oluline nüüd ja praegu. Mul on mulje, et teatud teemad mu näidendis muutuvad üha päevakajalisemaks. See tegeleb küll eeskätt rebastega, kuid ma uurisin siin ka inimvõigivalda ja teisestamist, kuidas me teisi oma hirmu tõttu ebainimlikuna kujutame. Maailmas on palju äärmuslust – palju edusamme ja vastureaktsioone. Nōnda näib näidend järjest ajakohasem. Kuid samas on see esimese armastuse lugu ja kõnetab inimesi võib-olla sellepärast – praegu on hea aeg olla armunud, sest tundub, et kõik on võimalik ja meid ei määratle enam minevikust pärit mõtteviisid.

Esimene armastus on võrratu kogemus – see tühistab kõik, mida me iseenda ja maailma kohta teame. Igasugused reeglid kaovad. Minu meelest on see revolutsiooni ülim vorm ning iga revolutsiooniga kaasneb õnnestumise võimalus, kui tahes väike... mis annabki lootust. Võimalikkus algab tundest, et meid nähakse ja mõistetakse – üksteise nägemisest ja mõistmisest.

REBASED LINNAS

Kui metsloomad hakkavad tavalisest tihemini linnadesse ja suurematesse asulatesse ilmuma, nagu maailmas järjest rohkem juhtub, tekitab see küsimusi. Mõned loomad satuvad asulasse vaid korraks, näiteks noored põdrad, kelle ema on hiljuti hüljanud ja kes on seetõttu parajasti segaduses ning eksinud. Ent leidub ka selliseid loomaliike, kes hakkavad linnas käima õige tihti, ja muist isendeid jääb linna lausa elama. Eestis on niiviisi õppinud käituma punarebane.

Punarebased (*Vulpes vulpes*) on väga laialt levinud imetajad, kes on asustanud kogu põhjapoolkera ja elavad ka Austraalias. Rebased on keskmist kasvu kiskjad, kes kohanevad väga kiiresti uute keskkonnaoludega. Nad on sotsiaalsed loomad ja elavad perekonnarühmades, kuhu kuuluvad peale dominantse sigiva paari ka täiskasvanud isendid eelmiste aastate pesakondadest. Rebased saavad suguküpseks aastaselt, tavaliselt on pesakonnas neli-viis kutsikat, kes sünnivad kevadel ja on juba pool aastat pärast sündi valmis iseseisvaks eluks.

Rebaste toidusedel on äärmiselt lai, nad söövad suuresti seda, mida parasjagu kätte saavad. Seega on nende toidulaud talvel ja suvel võrdlemisi erinev. Eesti rebaste toidus on esikohal imetajad, neist enim pisinärilised, eelkõige uruhiirte perekonnast, ja harilik leethiir. Olulisel kohal on ka sõralised, peamiselt metskits. Rebased söövad ka putukaid, linde ja mitmesuguseid vilju.

Linnarebaste fenomen sai Euroopas alguse eelmisel sajandil. Suurbritannias tulid rebased suurematesse linnadesse juba 1930. aastatel. Mandri-Euroopa rebaste populatsioon kannatas 1970. ja 1980. aastatel marutaudi käes ja arvukus oli väike. 1980. aastatel alustati Kesk-Euroopas marutõvevastase suukaudse vaktsineerimisega, mille tulemusena hakkas ka rebaste arvukus suurenema. Mõned aastad hiljem hakati rebasteid märkama mitmes Šveitsi linnas, Brüsselis, Kopenhaagenis, Århusis, Pariisis, Stockholmis ja Oslos.

Rebased tulevad eluga inimasulates väga edukalt toime, mõnes Euroopa linnas on rebaste asurkond isegi arvukam kui ümbruse looduskeskkond. Eestis on linnarebasteid rohkem nähtud alles viimasel viieteistkümnel aastal, kui 2005. a alustatud vaktsineerimiskampaania hakkas mõju avaldama.

Võib arvata, et rebased ei käi linnades üksnes toitu otsimas, vaid osa neist on n-ö tõelised linnarebased, st ka puhkavad ja sigivad samas. Kui tingimused on neile jätkuvalt soodsad, siis võib ajapikku kujuneda püsivaid linnarebaste populatsioone.

Inimasulates elavate rebaste elukäik erineb rebaste omast looduses. Linnakeskkonna eripära mõjutab otseselt linnarebaste toitumist, territooriume,

levikut, liikumist ja suremuse põhjusi.

Üle poole linnarebaste toidust on pärit inimestelt: prügikastidest, komposti-hunnikutest ja koduloomade toidukaussidest – kõikjalt, kuhu rebased hõlpsasti ligi pääsevad. Kergesti kättesaadavat toitu ongi peetud üheks peapõhjuseks, miks rebased linnadesse elama tulevad ja sinna jäävad.

Ka liikumismuster on rebastel linnas teistsugune kui maal. Rebased kohandavad oma liikumist olude järgi, valides võimaluse korral väiksema liikluskoormusega aja ööpäevast. On leitud, et rebased liiguvad kõige agaramalt ringi pärast keskööd, kui liiklust on vähe. Samuti on ilmnenu, et linnarebaste surma põhjustavad peamiselt liiklusõnnetused (kuigi on täheldatud rebaseid, kes, tahtes teed ületada, ootavad sobivat hetke autode möödumiseni).

Rebaste territooriumide suurus varieerub nii linnas kui ka vabas looduses üsna palju. Üldjuhul määrab territooriumi suuruse ressurside ruumiline paigutus. Kuna linnades leidub rebastele toitu enamasti ohtralt, siis on ka rebaste territooriumid linnas väiksemad, sest vajaliku toidukoguse saab kätte väiksemalt alalt kui looduses. Talvel on rebastel paaritumisaeg, nad liiguvad palju ka väljaspool koduterritooriumi, et leida paariväliseid sigimispartnereid. Peamiselt just sel ajal rändavad ka hierarhias madalamal positsioonil asuvad isasloomad sünniterritooriumilt eemale. Suvekuudel veedavad rebased suurema osa aega oma territooriumil ega liigu väga palju väljaspool, kuna hoolitsevad järglaste eest.

Millega rebased linnas tegelevad? Enamik nähtud rebaseid toimetab niisama, valdavalt täheldatakse neid lihtsalt mingis suunas liikumas, aga ka tuhnimas prügikastis, söömas toidujäätmeid, koduloomale pandud toitu või aiasaadusi, linde, siile, konni ja aialindudele pandud rasvapalle, märgistamas uriiniga oma territooriumi, lõhkumas prügikotte, püüdmast kasse või põgenemas vareste ja kasside eest.

Paljudel kordadel on kirjutatud, et linnas kohatud rebased on üllatavalt julged: tulevad aeda grillimise lõhna peale, tassivad isegi laiali õues olnud jalatseid, ei lase ennast inimestest üldse häirida ning satuvad teinekord koguni rõdudele-verandadele ja elumajadesse. Inimesi rebased üldjuhul ei ründa, küll aga kipuvad murdma kodulinde ja kaklema koertega. Mitmed andmed kinnitavad, et rebased ei karda rihma otsas jalutavaid koeri, kuid lahtiselt liikuvaid suuremaid koeri väldivad.

KIRJANDUSLIKKE SEOSEID

LOOMAMUINASJUTUD

Loomamuinasjutt on üks vanimaid rahvajutu vorme, mida esineb kõikides kultuurides kõikidel ajastutel. Neis lugudes on loomad peategelased ning inimene sissetungija talle võõras, loomade asustatud ja valitsetud maailmas. Loomadele on enamasti antud kindlad iseloomujooned: rebane on salakaval ja nutikas, jänes kaval, kiire ja arg, hunt rumal ja ahne, karu tugev jne. Ka hilisemad jutuvestjad ja kirjanikud on kasutanud loomamuinasjutu vormi õpetlikeks, sugugi mitte alati lastele mõeldud lugudeks, milles loomade omadused ja taust peegeldavad inimühiskonda. 20. sajandi kirjanduses on väga erinevateks näideteks Felix Salteni „Bambi“ metskitsetalle täiskasvanuks saamisest, mis ühendab loomamuinasjutu kujunemisromaaniga, ja George Orwelli „Loomade farm“, mis kujutab farmiloomade ülestõusu kaudu totalitaarse ühiskonna toimemehhanisme.

„ROMEO JA JULIA“

Kui Shakespeare'i tragöödias on tegu kahe vaenutseva suguvõsaga, kelle vägikaikaveo põhjuseks võim Verona linnas, siis Kalnejais asetab vaenujalal perekonnad loomariigi eri pooltele – üks on inimene enda loodud tsivilisatsioonis ja teine esindab metsikut loodust, mis hakanud omakorda linna kolima, osalt looduslike elupaikade vähenemise survele. Peale inimpere ja rebasepere vaenu vihjab „Romeole ja Juliale“ kõige otsesemalt Basti vanus – 14 –, aga ka valju linnulaulu korduv motiiv; samuti klassikalistele tragöödiatele iseloomulik võte, milles ühe pere liige on süüdi teise pere liikme surmas, kutsudes välja veritasu.

„VÄIKE PRINTS“

Antoine de Saint-Exupéry jutustuses kohtub väike prints muuhulgas rebast, kelle soov on saada taltsutatud ja kes õpetab printsi teda taltsutama. Rõhutades, et ainult südamega nähakse hästi ja kõige tähtsam on silmaga nähtamatu, mõistab rebane taltsutamise all suhestumist, kellegi või millegi tundma õppimist. Ka Kalnejaisi näidendis vaieldakse taltsutamise tähenduse üle: rebaste seas alguses üheselt negatiivne mõiste omandab hallikamad varjundid, kui Rdeča hakkab aimama, et millegagi suhestumine, sideme loomine võib vabaduse piiramise asemel seda hoopis laiendada, lisada maailmale avarust.

REBANE ERI RAHVASTE FOLKLOORIS

Nagu eespool öeldud, on rebane loomamuinasjuttude tüüptegelasena ennekõike salakaval ja nutikas, kuid ühtlasi kohanemisvõimeline, visa, mänguhimuline, üleannetu ja kaunis tänu oma ruugele kasukale. Euroopa ja Ida-Aasia (paiguti ka Aafrika) folklooris seostub rebasega rikkalik sümbolite pagas.

Suurbritannias, kus toimub näidendi tegevus, on rebasele rahvakultuuris oluline koht, teda on seostatud võlujõu, vingerpusside ja muundumistega. Iseäranis ilmekas on sealses folklooris kujutelm rebastest, kes käivad täiskuuöödel kuuvalgel tantsimas ja vallatlemas, kasukas kuu kahvatus kumas hõbedaselt läikiv. Loodusmaailma salapära edastamiseks on seda pilti briti kirjanduses korduvalt kasutatud ning täiskuu all leiavad teineteist lõplikult ka „Esimene armastus on revolutsioon“ peategelased.

Mandri-Euroopa lääneosa rahvajuttudeski on rebase tunnusteks piiride ületamine ja ühiskondlike reeglite rikkumine, temas kehastusid talurahva riuklikud omadused, mis vajalikud ellujäämiseks aadlike ja vaimulikkonna juhitud maailmas. Põhja-Soome rahvapärimeses seevastu on rebane virmaliste looja, mis tekkivat tema kasuka kokkupuutel lumega (soomekeelne sõna „virmaliste“ kohta ongi *revontulet*, otsetõlkes „rebaseüled“). Meie Reinuvader Rebase lood laenas Kreutzwald peamiselt saksakeelsetest pajatustest, lisades mõne eesti pärimusest võetud motiivi.

Folkloristid on tähele pannud, et Lääne-Euroopa rahvajuttude rebane on enamasti meessoost, sellal kui idapoolsetes slaavi ja ka Aasia rahvaste folklooris on ta tavaliselt naine.

Eraldi võimaliku mõjutajana võibki näidendi juures esile tuua hiina folkloori kuulsaid libarebaseid, kes oskavad võtta inimese kuju või inimkeeli kõnelda ja kelle tegevus inimeste käekäiku sageli mõjutab. Sõltuvalt loost võivad nad olla hea- või pahatahtlikud, omada erinevaid tähendusi, võimeid ja iseloomujooni. Reeglina on nad siiski seotud armumise ja armastusega, mõnikord erootilise pahelisuse sümbol. Need mütoloogilised olendid tegi rahvusvaheliselt tuntuks hiina kirjandusklassiku Pu Songlingi jutukogu „Libarebased ja kooljad“, mida on tõlgitud paljudesse keeltesse, ka eesti keelde.

Jaapani kultuuriski võtab rebane aeg-ajalt naise kuju ja tema tembud võivad meenutada hiina libarebase omi, kuid samuti käsitletakse teda jumalate käskjalana ja püha loomana, kuna ta oli minevikus riisipõlde ja -varusid hävitanud rottide looduslik vaenlane.

MIS ON ANTROPOMORFISM?

Mõiste „antropomorfism“ (kreeka sõnadest *anthrōpos* 'inimene' ja *morphē* 'kuju, välimus') tähendab inimlike omaduste, tundmuste või kavatsuste omistamist teistele olenditele. Seda peetakse inimpsühholoogia kaasasündinud kalduvuseks.

Eriti on inimesed tavatsenud (ja tavatsevad tänini) näha inimlikke emotsioone ja käitumisjooni nii metsikutes kui ka kodustatud loomades, mille algust võib täheldada juba vanemal kiviajal, esimeste loomi kujutatavate kunstiteoste ilmudes.

Lisaks jumalustele ja muudele olenditele mütoloogiates või muinasjututegelastele on antropomorfism levinud võtteks lasteraamatutes (Lewis Carrolli „Alice imedemaal“, Carlo Collodi „Pinocchio“, Rudyard Kiplingi „Džungliraamat“, A. A. Milne'i „Karupoeg Puhh“ jne) ning fantaasiažanris (nagu J. R. R. Tolkieni „Kääbik“ ja „Sõrmuste isand“, mis mõlemad mütoloogiaga tihedalt seotud).

Antropomorfismi näideteks on nii mõnedki popkultuuri kõige äratuntavamad tegelaskujud Miki Hiirest ja Piilupart Donaldist kuni Käsna-Kalle, teismeliste ninjakilpkonnade, siil Sonicu ja „Perepea“ koera Brianini. Heaks näiteks antropomorfismi püsimisest tänapäeval on ka inimkonna armastus erinevate maskottide vastu spordivõistkondade, suursündmuste (nagu olümpiamängud), organisatsioonide või toodete „nägudena“.

MIS ON ANARHIA?

Mõiste „anarhia“ (kreeka sõnadest *an* 'ilma' ja *arkhia* 'valitseja') tähendab vabadest isikutest koosnevat võimuta ühiskonda, kus pole olemas valitsust, riiki, poliitilisi ja õiguslikke institutsioone ega ühegi inimese sundust teise üle.

Idealis ei tähenda anarhia korralagedust, milleks seda ülekantud tähenduses pahatihti nimetatakse, vaid iga inimese vaba eneseteostust tingimusel, et ta ei kahjusta sellega teist inimest ega tema vaba eneseteostust. Kord sünnib sellises ühiskonnas teadlike, ise hakkama saavate, oma vastastikust sõltuvust tunnustavate üksikisikute vabatahtlikul kokkuleppel. Ajaloolises plaanis võib toimivast anarhiast rääkida mõningate arhailiste kultuuride juures.

Ka „Esimene armastus on revolutsioon“ noorte peategelaste puhul on näha ebateadlikku anarhilise seisundi poole püüdlust, mis autoriteetide järgimise asemel otsib omaenese teed.

SISSEJUHATAVAD KÜSIMUSED

1. Milliste ootustega teatrisse läksid? Kui palju eelistad enne teatrilavastuse (aga ka filmi) vaatamist ennast kurssi viia sellega, mida täpsemalt vaatama hakkad?
2. Milliseid emotsioone ja mõtteid lavastus tekitas? Millised teemad ja kogemused tulid tegelikult elust tuttavad ette?
3. Milline on Sinu suhe fantaasialugudega? Kas ja kuidas fantaasialoo vorm Sinu meelest aitab või takistab elulistel teemadel rääkimist?
4. Kas see, et loomalugu oli mõeldud laste asemel noortele ja täiskasvanutele, pigem üllatas Sind või mitte? Miks?

KÜSIMUSED LAVASTUSEST

1. Teatrilaval sündiv keskkond on teadupärast tinglik, saavutades reaalsuse efekti kunstlike elementide oskusliku kasutamisega. Kuidas ehitas lavakujundus tingliku ruumi üles selles lavastuses? Mis enim silma jäi?
2. Kuidas toetas lavastust muusikaline kujundus? Aga valguskujundus?
3. Kuidas oli loomadele omaseid või ka tegelaste isiksuslikke jooni antud edasi näitlejate välimuses, kostüümides?
4. Milliseid vahendeid kasutasid näitlejad tegelaskujude loomiseks? Mida tegid nad oma hääle, kehakeele, žestide, miimikaga?
5. Selles lavastuses kehastab enamik näitlejaid rohkem kui üht tegelaskuju. Kuidas lahendati üleminekud ühest rollist teise? Kas see, et kindlaid tegelasi kehastab sama näitleja, kannab loo seisukohast ka tähenduslikku tagamõtet?
6. Milliseid inimühiskonnast tuntud jooni on autor ja/või lavastusmeeskond erinevate loomtegelaste kaudu kajastanud ja neile andnud? Milliseid inimtüüpe nad peegeldavad?

VÕISTLEV RÜHMATÖÖ KLASSIS

Metafooriks nimetatakse seostel põhinevaid tähendusülekandeid, varjatud võrdlusi. Metafoorid aitavad paremini tajuda abstraktsete mõistete sisu, kõrvutades või samastades neid tuttavate konkreetsemate asjade või nähtustega.

Kirjanduses peetakse isikupäraste metafooride loomise võimet autori ande lahutamatuks osaks, kuid igas keeles on olemas ka tohutul hulgal kinnistunud metafoore, mida ei pruugita tingimata enam kujundlikuna tajuda (nt „kuusirp“, „ninamees“, „nutiseade“). Suure osa metafooridest moodustavad fraseologismid ehk kindlad sõnaühendid (nt „keelt peksma“, „südan puistama“, „heast peast“, „sajab nagu oavarrest“). Metafoorid kuuluvad loomuliku osana igaühe mõtlemisse ja paljude keeleteadlaste arvates on neil lausa keskne roll meie mõtlemise kujundamisel.

Ka nn loomametafoore, väljendeid, milles võrdlusaluseks mõni loom või looma omadus, leidub rohkesti igas keeles – nt „eesel“ rumala inimese kohta, „jännes“ argpüksi kohta, „lõvi“ kellegi kohta, kes on särav suhtleja või vapper, jne. „Esimene armastus on revolutsioon“ sisaldab samuti mitmeid selliseid loomadega seotud väljendeid: nt „liblikad kõhus“ armunud oleku kohta või „härگا täis“ ülbitsemise kohta.

Moodustage klassis rühmad ja võistelge omavahel, kellel õnnestub meelde tuletada kõige rohkem elus kuuldud loomametafoore, ning seletage need väljendid üksteisele lahti.

RISKIKÄITUMINE

Riskikäitumiseks nimetatakse käitumist, mis võib teatud olukordades asetada ohtu käituja enda või kellegi teise heaolu, tervise, ehk koguni elu. Selline käitumine on üldjuhul vabatahtlik, seega tekib otseselt käituja mingitest vajadustest või hoiakutest. Vahel on selle taga teadmatus, enamasti siiski hulljulgus. Riskikäitumine hõlmab nii käitumist, mille tagajärjed avalduvad kohe (nt kaklemine), kui ka käitumist, millel on pikaajaline kuhjuv mõju (nt suitsetamine või uimastite tarvitamine).

Teadlased seostavad riskikäitumist evolutsiooniga (ajupiirkondadesse „programmeeritud“ impulss konkurentsivõimelise silma paista), ehkki riskide vältimise tung on samuti evolutsiooniline (ka suurem võimalus ellu jääda annab konkurentsivõimelise eelise).

Samas on rõhutatud, et noorte puhul on tegu tihti pigem arenevate ajude eneseotsinguga, mille jaoks piiride kummutamine on mingis mõttes vältimatu, kuni tegelikkusest alles joonistatakse endale pilti. Lisaks on igal noorel, nagu ka igal täiskasvanul põhjusena mängus isiklikust taustast tulenevad emotsionaalsed pinged. Psühholoogid kinnitavad, et rohkem kalduvad riskikäitumisele kergesti ärrituvad ja muutliku meeleoluga või vastupidi häbelikud ja kinnised isiksused.

Tüüpilisteks noori riskikäitumisele tõukavateks teguriteks on uuringute järgi halb kodune olukord, kas kiusamine (olgu päris- või kübermaailmas) või muu eakaaslaste surve ning sotsiaalmeedia ja virtuaalmaailmaga seotu.

- Missugused ülaltoodud põhjused ja kuidas kehtivad lavastuses inimpoiss Basti puhul?
- Aga rebasetüdruk Rdeča puhul – rebaste maailma seisukohast näitab ju temagi üles riskikäitumist?
- Kas kumbki oleks saanud teha teistsuguseid valikuid, tänu millele oleks lugu võtnud vähem vägivaldse suuna?
- Kas teistsuguseid valikuid saanuks teha täiskasvanud nende elus?

VESTLUSÜLESANDEID

Kohtumine endast erinevaga

1. Näidendis „Esimene armastus on revolutsioon“ toimib rebasepere ja inimpere vastasseis ühtlasi kujundina selle kohta, kuidas inimühiskonnas erinevad grupid üksteist võõristavad, vaenavad ja väldivad.

- Milliseid hoiakuid võõraste või harjumatusse suhtumisel oled täheldanud Eesti ühiskonnas? Kui suurt rolli mängib suletumates ja avatumates hoiakutes Sinu arvates põlvkonna vahel?
- Loe õppematerjalide algusest autori kommentaari minevikust pärit mõtteviiside taandumise kohta, arvesta, et autor rääkis seda mitme aasta eest, ja arutle, kas empaatia ja sallivuse määr nii meil kui maailmas on praegusajal Sinu meelest kasvamas või kahanemas.
- On öeldud, et kultuuriline konflikt tekib siis, kui kokku saavad kaks poolt, kes peavad enesestmõistetavaks erinevaid asju. Enamasti räägitakse sellisest konfliktist kahe rahvuse, usundi vms puhul. Arutle, kas ja kuidas tuleb seesuguseid konflikte ette ka inimeste vahel, kes on pärit näiliselt justkui ühest ja samast kultuuriruumist.
- Mis tahes kooslused (pered, kogukonnad) põhinevad alati mingisugustel kommetel ja reeglitel, mille kaudu nad määratlevad ennast ja oma kohta maailmas. Arutle, mille poolest on reeglite ja tavade hoidmine Sinu meelest vajalik, kasulik ja möödapääsmatu, mille poolest aga võib muutuda kahjulikuks, loovust ja arengut pärssivaks. NB! Selle ülesande puhul on heaks vormiks rühmatööna toimuv väitlus, kus üks rühm esindab üht ja teine teist seisukohta.

2. Näidend osutab, et tänapäeva linnainimese jaoks võib kohtumine endast erinevaga tähendada ka loodust. Sageli on märgitud, et kasutades sõna „loodus“ asetab inimene ennast automaatselt sellest väljaspoole, sest kui tajuksime iseennast looduse osana, ei mõtleks me sellest kui millestki eraldiseisvast.

- Kui tihti on Sul endal loodusega kokkupuudet?
- Millistel viisidel on loodus 21. sajandil muutunud Sinu hinnangul inimesele võõraks ja ehk isegi võõristust tekitavaks?
- Meie käitumismustrid, nagu rõhutab näidend, on loomadega äärmiselt sarnased. Mil määral on inimene tsivilisatsiooni kiuste Sinu arvates endiselt loom?

- Inimese võimed, mille abil ta tsivilisatsiooni ehitab, on pärit loodusest ja evolutsiooni tulest. Kuidas näed tsivilisatsiooni ja looduse kooseksisteerimist tulevikus, arvestades keskkondlikke ja kliimaprobleeme, mis meid edaspidi üha enam ohustavad? Kus on tasakaalupunkt?

3. Kohtumine endast erinevaga võib leida aset ka kunstiteose (teatrilavastuse, raamatu, filmi jne) vahendusel. Kunsti põhiväärtuseks ongi nimetatud seda, et ta näitab meile maailma läbi teiste (autori ja/või tegelaste) silmade, avardades meie mõtteid, kasvatades meie arusaamist ja ärgitades omakorda loovust meis endas.

- Näidendi autor valis oma ideede väljendamiseks kujundi loomade ja inimeste suhtest. Kujundlik lähenemine mis tahes teoses võib sulle ehk tunduda vaevarikas või tüütu, sest nõuab tõlgendamist. Aga milliseid võimalusi pakub see otseütlemisega võrreldes? Miks peetakse seda kunstiloomingus sageli mõju- samaks ja sisendusjõulisemaks? Kas nõustud sellise seisukohaga või vaidled vastu?

KIRJUTAMISÜLESANDEID

Kuidas mõjutavad meid kõiki perekonnast ja lapsepõlvest kaasa saadud suhtumised ja väärtushinnangud?

Arutle kirjalikult, mil moel võiksid erineda Sinu enda praegused arusaamad, kui Sind ümbritsev kodune ja muu keskkond oleks olnud hoopis teistsugune.

Näidendit „Esimene armastus on revolutsioon“ saab tõlgendada ka nii, et aset leiab ühe poisi radikaliseerumine, mille kutsus esile tema põgenemine fantaasiasse, kujutletud maailma.

Arutle kirjalikult sellise põgenemise üle tegelase kontekstis ja samuti selle üle, mil määral on fantaasialend meile rasketes olukordades toeks, millisel moel aga võib hoopis ohuks kujuneda.

Vabadus on mõiste, mida on aegade jooksul püütud määratleda kord nii, kord naa, jõudmata lõpuni rahuldava tulemuseni. Kindlalt on tõdetud üht: täielikku vabadust inimühiskonnas eksisteerida ei saa. Kõige peamisema joonena on sõelale jäänud eristus: vabadus millestki (negatiivne vabadus) ja vabadus millekski (positiivne vabadus).

Arutle kirjalikult selle üle, mis on vabaduse tähendus Sinu jaoks, piirangute ja vabaduse vahekorra üle ning mässumeele tähtsuse üle vabaduse saavutamisel ja säilitamisel.

Vabaduse puhul on märgitud sedagi, et inimese käitumise määravad ära tema hoiakud ja ootused, neid aga kujundavad valdavalt tema eelnevad kogemused. „Esimene armastus on revolutsioon“ näitab, kuidas meie iga tegu kasvab välja meie ja teiste varasematest tegudest, moodustades otsekui ahelreaktsiooni.

Arutle kirjalikult loos kujutatud sündmusteahela pöördepunktide üle, kus asjad võinuks minna teisiti, ja vabaduse võimalikkuse üle põhjuste-tagajärgede ahelas.

Teadlased on oletanud, et avatuma või suletuma, vabameelsema või alalhoidlikuma ellusuhtumise kutsus esile kaasasündinud eelhälestus meie ajus. Selle teooria järgi on alalhoidlikumate inimeste ajud tugevamini suunatud emotsioonidele, sealhulgas hirmule, ning nende silmis on peamiseks väärtuseks

tavadest lähtuv turvalisus; vabameelsemate inimeste aju aga on rohkem suunatud puhtalt mõistuslikule, sealhulgas uudishimule, ning nende silmis on peamiseks väärtuseks uue info töötlemisest lähtuv originaalsus.

Arutle kirjalikult, miks on mõlemad suunad evolutsiooniliselt hädavajalikud ja kuidas võiks see seletada mitmesuguseid vastuolusid meie ümber.

ROLLIMÄNG „ISELOOM“

Kohtumine oma sisemise loomaga

Sissejuhatavaks harjutuseks arutage klassis läbi küsimus: „Kuidas suhtud sellesse, et tihastele pannakse akna taha pekki?“, püüdes näha olukorda näidendis esinevate loomade – rebase, koera, kana ja inimese vaatepunktist.

End harjutuse abil mängu lainele viinud, valib iga mängus osaleja endale vabalt mõne looma, kelle loomujoontega tunneb enim sarnasust, ja püüab näha maailma tema vaatepunktist. Tegu ei pea olema loomaga näidendist ja endiselt on lubatud ka inimloom.

Valitud rollis püüdes asuge arutama mitmesuguseid elulisi küsimusi, mida võib jooksvalt juurde leiutada, nõnda et igaüks avaldab arvamust just enda rolli seisukohast. Eesmärk on avada tõe eri nurkade alt ja teatris selgub tõe mängu kaudu!

Võimalike küsimuste näiteid:

Kas autosid on liiga palju?

Millist igapäevast elukorraldust ootad riigilt ja kohalikult omavalitsuselt?

Kas taimetoitlus on hea mõte?

Mis on koolis antava õpetuse praktiline kasu – miks peab oskama arvutada karu ruumala, kas lauluoskus on kevadel partneri leidmiseks hädavajalik, kas üle kitse hüpatakse ka päriselus jne?

NB! Loodusteaduses mõistetakse „loomade“ all imetajate kõrval ka linde, kalu, putukaid, kogu loomariiki.

RAKVERELEVEL

